

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum
et Linguae Polonae Pertinentia I (2010)

Helena Nielepko

Twórczość Stanisława Wyspiańskiego w szkole średniej i wyższej na Białorusi

Literatura polska jako przedmiot nauczania pojawia się w szkołach średnich¹ na Białorusi w kilku formach. Po pierwsze, może występować jako część zajęć fakultatywnych z języka polskiego. Po drugie, jest przedmiotem nauczania w Liceum Społecznym Polskiej Macierzy Szkolnej i po trzecie – w klasach z językiem polskim jako przedmiotem oraz w szkole polskiej. W białoruskich szkołach wykorzystywane są następujące programy nauczania literatury polskiej:

1. Программы по польскому языку: 1) занятия по интересам (1–4 классы); 2) факультатив (5–8 классы); 3) курс по выбору (9–12 классы). Сост. Я.С. Аршун, И.И. Сак, Н.Е. Шапневская.

2. *Program zajęć fakultatywnych szkół dziewięcioletnich i średnich. Język polski. Literatura polska. Historia Polski*, Mińsk 1991.

3. Program nauczania języka polskiego w Liceum Społecznym Polskiej Macierzy Szkolnej.

4. *Programy nauczania. Klasy 1–11 z nauką języka polskiego*, Mińsk 1997.

5. *Zestaw programowy dla szkoły średniej z nauką języka polskiego. Język polski. Literatura polska. Historia Polski*, wyd. 2. (popr.), Mińsk 2000.

Nauczyciele mogą też układać własne programy autorskie, zatwierdzone przez Ministerstwo Edukacji. Bardzo często tak właśnie postępują, opierając się na podręcznikach dostępnych w bibliotekach szkolnych. Treści wymienionych programów różnią się nieznacznie. W programach „fakultatywów” zabrakło nazwiska Wyspiańskiego, gdyż w centrum uwagi tych zajęć znajduje się kształcenie umiejętności mówienia, czytania i pisania, natomiast historia literatury jest odsunięta na plan dalszy.

Program nauki języka i literatury Liceum Społecznego Polskiej Macierzy Szkolnej obejmuje trzy lata. Ma on za zadanie nie tylko nauczyć czytać i pisać, lecz także zapoznać uczniów z polską kulturą dawną i współczesną. Autorzy postarali się w taki sposób ułożyć materiał dydaktyczny, by stworzyć integralny kurs, pozwalający na kształcenie umiejętności z zakresu języka, poznanie folkloru, literatury polskiej

¹ Szkołą średnią na Białorusi nazywany jest system kształcenia od I do XI klasy, naukę w klasie I rozpoczynają dzieci w wieku 6–7 lat.

oraz sztuki (w tym malarstwa, teatru, filmu). Uczniowie dwukrotnie stykają się z nazwiskiem Stanisława Wyspiańskiego jako dramaturga. Po raz pierwszy w drugim roku nauki, przy temacie „Wesele kiedyś i dziś”, proponuje się do przeczytania kilku scen z dramatu *Wesele*. Pełnią one funkcję ilustracyjną, służąc poznaniu obyczajów weselnych. Po raz drugi twórczość Wyspiańskiego jest przykładem stylizacji gwarowych. W tym kontekście wymienieni zostali również: Władysław Reymont i Kazimierz Przerwa-Tetmajer.

W szkole z nauką języka polskiego w klasach I–XI program przewiduje niewiele solidniejsze poznanie twórczości wieszczą. W klasie VII uczniowie czytają wiersz Wyspiańskiego *O mowo polska*. W klasie IX materiał z historii literatury ma już strukturę chronologiczną (nie zaś jak poprzednio – tematyczną). Jako lektura pojawia się tu I akt dramatu *Wesele*. Nauczyciel ma możliwość wprowadzić informacje z biografii twórczej pisarza, może zarysować sylwetkę Wyspiańskiego jako malarza. Program nauczania obliczony na 68 godzin rocznie (dwie lekcje w tygodniu) obejmuje całość procesu historycznoliterackiego i ma na celu uporządkowanie wiedzy uczniów z historii literatury. Dwa lata później, w klasie XI, informacje te mogą być poszerzone, gdyż ilość godzin przeznaczonych na literaturę jest dwa razy większa (136 godzin, cztery lekcje tygodniowo). Planowany materiał obejmuje rozwój literatury polskiej od pozytywizmu po literaturę współczesną. Dramat *Wesele* proponowany jest do czytania w całości, będąc jedną z najtrudniejszych lektur dla uczniów. Program wyszczególnia jako aspekty podstawowe zainteresowanie folklorem i poszukiwanie piękna przez twórców młodopolskich w życiu codziennym. W takim kontekście na pewno pojawią się na lekcji kwestie secesji polskiej, twórczości plastycznej Wyspiańskiego, być może też temat stylu zakopiańskiego. Zakres informacji zależy od stopnia przygotowania uczniów i ich zainteresowań.

Obecnie w szkole białoruskiej przeprowadzana jest reforma, zgodnie z którą nauczanie 11-letnie jest wypierane przez 12-letnie. Program z zakresu literatury polskiej dla klas X–XI będzie obowiązywał w klasach XI–XII. Nie zmieni to zasadniczo struktury programu ani treści programowych.

Program nauczania białoruskiej Szkoły Wyższej

Szkołę wyższą na Białorusi i obecność w jej programach twórczości literackiej Stanisława Wyspiańskiego omówię wyłącznie na przykładzie programów Katedry Filologii Polskiej Państwowego Uniwersytetu im. Janki Kupały w Grodnie. Pomijam natomiast program Uniwersytetu Państwowego w Mińsku oraz Instytutu Filologii w Brześciu, w których wykładanie literatury polskiej odbywa się w języku rosyjskim.

Najpierw należy zasygnalizować niski stopień początkowej znajomości literatury polskiej wśród kandydatów na studia o specjalności Filologia słowiańska (polska). Nie zdają oni egzaminu wstępnego z języka czy literatury polskiej, gdyż nie są to przedmioty obowiązujące w szkole. Większość z nich pierwszy kontakt z polską literaturą ma właśnie na studiach. Dlatego program nauczania na początku przewiduje kurs, który można by nazwać wprowadzającym – Podstawy historii literatury polskiej. Prowadzony w I semestrze składa się z 24 godzin wykładów i 16 godzin lektoratów. Wykładanie literatury odbywa się przez 6–8 tygodni studiów, wyłącznie w języku polskim. Twórczość Wyspiańskiego może być tu zaprezentowana jako jeden z ważnych składników kultury polskiej przełomu XIX i XX wieku. Portret

Wyspiańskiego – malarza uzupełniają w latach następnych zajęcia z Krajoznawstwa oraz Historii kultury polskiej, na których przy tematach Secesja, Kraków, Malarstwo polskie przełomu XIX–XX wieku nie da się pominąć jego nazwiska.

Jednak dopiero na III roku studiów studenci mogą bliżej poznać twórczość Stanisława Wyspiańskiego w ramach kursu Historia literatury polskiej – Młoda Polska². Wyspiańskiemu jako działaczowi zasłużonemu dla kultury, jako reformatorowi teatru i autorowi dramatów poświęca się zazwyczaj 4–6 godzin wykładów oraz do 4 godzin lektoratów (na dramat i poezję Młodej Polski przeznaczają się 24 godziny wykładów i 12 godzin lektoratów). Zgodnie z programem, lektury obowiązkowe to *Warszawianka*, *Noc listopadowa*, *Wesele*, dodatkowa – *Wyzwolenie*.

Podstawowym celem zajęć poświęconych twórczości Wyspiańskiego jest uzmysłowienie studentom jego miejsca nie tylko w kulturze Młodej Polski, lecz również w świadomości Polaków. Wykłady obejmują następujące kręgi tematyczne: 1) życiorys Stanisława Wyspiańskiego, 2) plastyka Wyspiańskiego (obrazy, witraże, projekty użytkowe), powiązanie twórczości literackiej i plastycznej, 3) teatr w życiu i twórczości Wyspiańskiego, 4) dramaty Wyspiańskiego, tematyka i artyzm tych utworów. Niemający na co dzień kontaktów z polską kulturą studenci białoruscy potrzebują dużej ilości dodatkowych informacji i szerszych objaśnień przy lekturze tekstów autora *Wesela*. W jaki sposób więc przebiega zaznajomienie studentów z dramatami Stanisława Wyspiańskiego?

Dramat *Warszawianka* jest rozpatrywany jako przykład dramatu nastroju i pozwala omówić kwestię wpływu na literaturę młodopolską twórczości Maurice'a Maeterlincka. Zazwyczaj przy lekturze *Warszawianki* nie ma większych trudności. Synteza muzyki i plastyki w scenografii utworu jest czytelna, informacja o piosenkach *Warszawianka* oraz skrót wydarzeń historycznych przedstawionych w utworze pozwalają studentom samodzielnie dokonać głębszej analizy utworu, wpisując go w tok rozwojowy literatury europejskiej.

Przy analizie dramatu *Noc listopadowa* pomaga odwołanie się do poznanego wcześniej przez studentów modelu dramatu romantycznego oraz szekspirowskiego. W takim kontekście nie budzi zdziwienia obecność dwóch planów wydarzeń: fantastycznego i realistycznego. Studenci interpretują sens mitu eleuzyńskiego o Korze i Demeter, jego alegoryczne przesłanie. Dodatkowego wyjaśnienia wymaga ożywienie przez Wyspiańskiego posągów antycznych bóstw, zamiast wprowadzenia wprost postaci z mitologii. Dramat *Noc listopadowa* nie pojawia się na lektoratach, studenci analizują go samodzielnie na podstawie kwestii omówionych na wykładzie oraz w podręcznikach akademickich (np. Artura Hutnikiewicza). Jak świadczą odpowiedzi na egzaminie, dają sobie z tym radę. Przy omówieniu *Nocy listopadowej* można wprowadzić koncepcję „teatru ogromnego”. Elementem pomocnym w tej kwestii stają się reprodukcje witraży Wyspiańskiego oraz fotografie jego makiety teatru na brzegu Wisły przy Wawelu. Niestety, ilość tych materiałów jest ograniczona. Do tego dochodzi lektura wiersza Wyspiańskiego *I ciągle widzę ich twarze*, w którym autor w poetycki sposób przedstawił swoją koncepcję teatralną.

² Przypomnę, że wszystkie zajęcia z literatury polskiej odbywają się wyłącznie w języku polskim. Wszystkie teksty literatury pięknej proponowane studentom jako lektury w języku oryginału dostępne są w następujących bibliotekach w Grodnie: 1) Gabinet Filologii Polskiej; 2) Biblioteka Polskiej Macierzy Szkolnej; 3) Biblioteka przy Związku Polaków na Białorusi.

Większe problemy stwarza odbiór dramatów: *Wesele* i *Wyzwolenie*. Ze względu na ograniczenia czasowe nie da się na zajęciach dokonać solidnej analizy i interpretacji obu tych utworów. Dlatego – z uwagi na swoje znaczenie dla kultury polskiej – centralną lekturą jest dramat *Wesele*. Natomiast *Wyzwolenie* pozostaje lekturą dodatkową.

Trudności, które napotykają studenci przy odbiorze *Wesela*, są tradycyjne: to język i wymowa ideologiczna dramatu, zwłaszcza polemika z romantyzmem. Na przeszkodzie w zrozumieniu tekstu stają: dystans czasowy, językowy oraz bariera kulturowa. Prowadząc zajęcia z literatury młodopolskiej, zauważyłam, iż właśnie dramat *Wesele* wywołuje znaczny opór studentów. Utwór ten niektórzy uważają za zbyt trudny, niezrozumiały, wręcz nieciekawym lub przestarzałym (z luźnych wypowiedzi studentów wybrałam najmniej ostre). Wielu studentów negatywnie reaguje na ilość tekstu pobocznego, niechętnie go czyta. Niektórzy próbują przeczytać *Wesele* bez didaskaliów, pomijając też wszystkie wyjaśnienia i komentarze zawarte w wydaniach Biblioteki Narodowej.

Problemem jest również to, że studenci bardzo poważnie traktują tekst literacki i nie odbierają zawartego w nim komizmu. Żart, humor, tragiczna ironia są dla nich nieczytelne, niezrozumiałe. Jedną, choć nie jedyną przyczyną jest wciąż jeszcze na III roku nie u wszystkich wyeliminowane „wewnętrzne tłumaczenie” czytanego po polsku tekstu na rosyjski lub białoruski. Dochodzi do tego problem „dyskretnego odbioru”, gdy studentom po pobieżnym przeczytaniu wydaje się, że rozumieją utwór, nie zauważając tego, co im umknęło. Za przykład może tu służyć chociażby jeden z elementów scenografii podany na początku utworu. Symbolika skrzyżowanej broni na ścianie izby prawie we wszystkich grupach studenckich nie została zauważona i zinterpretowana samodzielnie. Z początkowych wypowiedzi studentów wynikało, iż jest to po prostu znak, że Gospodarz lubi polowania. Świadczy to o nieważnym, pobieżnym czytaniu, omijaniu didaskaliów przy samodzielnej lekturze.

Jak wynika z ankiety przeprowadzonej przeze mnie wśród studentów IV i V roku, dramat jest odbierany przez większość ankietowanych jako trudny do zrozumienia. Stylizacja gwarowa stanowi dodatkowe utrudnienie przy lekturze utworu, chociaż 40% studentów stwierdziło, że problemem przy lekturze był język dramatu w ogóle.

W warunkach Białorusi językowa bariera polega m.in. na tym, iż polski nie jest językiem naturalnie przyswojonym przez studentów, z czego wynika słaba znajomość polszczyzny potocznej, współczesnej³. Pomocne w uświadomieniu miejsca *Wesela* w polskiej kulturze może być przeprowadzenie paraleli z komedią rosyjskiego pisarza Aleksandra Gribojedowa *Gorie ot uma* (*Mądremu biada*), z której, podobnie jak w przypadku utworu Wyspiańskiego, czerpano garściami rozmaite skrzydlate słowa. Jednak samodzielnie studentom trudno jest wychwycić tego rodzaju frazy, nie mówiąc już o zrozumieniu sensu metaforycznego takich słów, jak „Trza być w butach na weselu...”, „Cóż tam panie w polityce?” itp.

³ O „skrzydlatych wyrażeniach” z *Wesela* i ich funkcjonowaniu we współczesnej polszczyźnie w formie redukcji skracającej bez kojarzenia ze źródłem poświęcony jest artykuł K. Wojtczuk, „*Wesele*” Stanisława Wyspiańskiego jako źródło skrzydlatych słów współczesnej polszczyzny ogólnej, [w:] *Wyspiański. Sesja naukowa*, red. Z. Lisowski, Siedlce 2001, s. 167–175.

Metodycznie poprawnym wydaje się więc częściowa lektura dramatu połączona z analizą filologiczną tekstu bezpośrednio na zajęciach. Metodyka ta, choć przypominająca szkolne czytanie, jest tu chyba jedną z najlepszych, tym bardziej, że poziom takiej analizy jest znacznie wyższy. Pomaga przezwyciężyć trudności lektury, wykryć problemy oraz, powiedziałabym, „daje klucz” do utworów dramatycznych w ogóle. Może stać się również wskazówką metodyczną dla studentów jako przyszłych nauczycieli. Zadaniem wykładowcy staje się uwrażliwienie studentów na słowo i ukierunkowanie ich analizy, nie zaś podsuwanie stwierdzeń literaturoznawców czy odsyłanie do podręczników.

W metodyce rosyjskiej używa się określenia **czytanie filologiczne**⁴. Podstawą analizy utworu jest w nim szczegółowe badanie warstwy językowej, przywoływanie wszelkich możliwych kontekstów i tradycji. „Przebijanie” się przez warstwę językową do semantyki pozwala usprawnić umiejętności lingwistyczne studentów białoruskich uczących się polskiego, zmobilizować ich do samokształcenia językowego. Tym bardziej, że analiza organizacji naddanej tekstu literackiego, tak „oczywista” i naturalna przy lekturze tekstu poetyckiego, w przypadku dramatu nie jest jeszcze u studentów nawykiem stałym.

Czytanie filologiczne uwzględni również niezbędny do zrozumienia utworu i poszerzenia pola interpretacyjnego kontekst historyczny i kulturowy. Nie musi to być wyłącznym zadaniem wykładowcy. Wcześniejsze wyodrębnienie krótkich tematów do samodzielnego opracowania przez studentów pozwala zaktywizować ich podczas zajęć. Mogą to być minireferaty, np. *Zwyczajne weselne, Motyw ślubu i wesela w utworach literackich, Obrazy Jana Matejki i ich znaczenie dla Polaków w XIX wieku, Kraków – stolica kultury młodopolskiej*.

Przeniknięcie poza powierzchniową warstwę *Wesela* jako dramatu obyczajowego czy ilustrującego tylko konkretny moment w polskiej historii może sprawiać trudności. W przypadku dramatu Wyspiańskiego raczej nie uda się pominąć lub zignorować kontekstu społeczno-historycznego, lecz można popaść w inną skrajność – zupełne uzależnienie od niego. Tym bardziej, że taka wulgarna socjologizacja jeszcze nie została wyeliminowana ze szkolnych nawyków interpretacyjnych i niektórzy z trudem od niej się uwalniają. Uświadczenie tego studentom jest zadaniem wykładowcy.

Studenci polonistyki na Białorusi poruszają się w innym polu kulturowym niż ich koledzy w Polsce. Stąd być może większe problemy z ustaleniem nie tylko związków intertekstualnych, ale też z zauważeniem i interpretacją odwołań malarzkich, osobliwości kulturowych. Intertekstualne związki *Wesela* w większości nie są odczytywane przez studentów, jakkolwiek dość szybko, po zwróceniu uwagi na scenografię opisaną na początku dramatu, kojarzą oni obrazy Matki Boskiej nie tylko z oryginałami, lecz również z *Inwokacją* do *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza.

⁴ Б.С. Дыханова, *Мифы и реальность в школьном литературном образовании (попытка демифологизации)*, [w:] „Интеллектуальное развитие и универсальная среда: Материалы Всероссийской научно-методической конференции”; М. 2000, www.rggu.ru/liber.rsu.ru/section.html?id=683 [dostęp: 09.09.2005]; Ю.Л. Горідько, *Філологічний аналіз художнього тексту в старших класах середньої школи (на матеріалі творів зарубіжних письменників)*: Автореферат дис. на здобуття наук.ст. к.п.н. Київ 2000.

Potrafiają wyjaśnić znaczenie, jakie mają dla Polaków te obrazy, ustalić ich rolę w dramacie.

Rozpoznanie niewidocznych dla studentów związków z malarstwem epoki wymaga nie tylko pokazania reprodukcji, lecz również wyjaśnienia, jaką sumę znaczeń wnosi do tekstu ten lub inny obraz. Minimalną ilość reprodukcji obrazów niezbędnych przy interpretacji *Wesela* stanowią dzieła Jana Matejki: *Stańczyk*, *Wernyhora*, *Kościuszkę pod Racławicami*, Jacka Malczewskiego: *Błędne koło*, *Melancholia*, a także *Chochoły* Stanisława Wyspiańskiego i *Wiosna* Sandra Botticellego⁵. Obrazy te nie są znane studentom przed omówieniem ich na zajęciach i uświadamiają, jak szeroki kontekst kulturowy uruchomił Wyspiański w *Weselu* oraz niewątpliwie pomagają w interpretacji dramatu.

Czasem do objaśnienia symboliki obrazu niezbędne jest przywołanie innego dzieła literackiego. Tak się dzieje w przypadku *Stańczyka* Jana Matejki. Znaczenie symboliczne tej postaci w dramacie pozostanie niejasne bez przypomnienia komentatora do noweli Stefana Żeromskiego *Rozdziobią nas kruki, wrony...*, gdyż rozpoznanie sytuacji politycznej tamtych czasów stanowi poważny problem dla studentów, którzy w szkole nie uczyli się historii Polski.

Ogólnie rzecz biorąc, poruszanie się w przestrzeni dramatu Wyspiańskiego, zrozumienie go w kontekście kultury polskiej nie może odbyć się bez przywoływania innych tekstów literackich niezwiązanych z nim bezpośrednio. Właśnie poznawana polska literatura piękna jest dla studentów białoruskich źródłem wiedzy o historii i społeczeństwie, o kulturze i obyczajach, o świadomości Polaków. Jednocześnie przy omawianiu literatury neoromantycznej pojawia się następujące zagrożenie: słysząc określenia „neoromantyzm”, „dramat narodowy” itp., niektórzy studenci popadają w przeświadczenie, że każdy utwór w literaturze polskiej jest osadzony w romantycznej myśli niepodległościowej i determinowany przez nią w całości. W taki sposób zostają sami uwikłani w przysłowiowy „płaszcz Konrada”, podobnie jak bohaterowie *Wesela*. Głębsza refleksja nad utworem Wyspiańskiego, uważana analiza jego ideologicznych propozycji pozwalają wyzwolić się z tych przekonań i nawyków interpretacyjnych.

Jednym ze środków zachęcenia do podobnej refleksji może być film. *Wesele* w reżyserii Andrzeja Wajdy jako porywająca konkretyzacja utworu może stać się pułapką lub pomocą w interpretacji dramatu Wyspiańskiego. Symbolika jest odczytywana znacznie łatwiej i szybciej przez studentów z filmu niż z tekstu dramatu, ztraca się jednak przy tym wizyjność tekstu literackiego⁶, umykają niektóre znaczenia i specyfika tekstu.

Pomocny w uporządkowaniu treści ideowych dramatu okazał się proponowany przeze mnie sposób prowadzenia notatek w formie tabel dokonywanych przez studentów w trakcie lektury samodzielnej oraz podczas lektoratów. W ten sposób powstaje system notatek pozwalających na zbudowanie logicznej wypowiedzi interpretacyjnej.

⁵ Pomocna w interpretacji symboliki malarskiej może być m.in. praca M. Januszewicz, *Malowany dramat. O związku literatury z malarstwem w „Weselu” Stanisława Wyspiańskiego*, Zielona Góra 1994.

⁶ E. Klein, *Dwa razy „Wesele”*, „Polonistyka. Oświata równoległa w edukacji polonistycznej” 1990, nr 3, s. 186–188.

Tab. 1. „Každy sobie rzepekę skrobie...” O stosunkach inteligencji i chłoptwa (na podstawie aktu I)

Gość weselny z miasta	Gość weselny ze wsi	Temat prowadzonej rozmowy	Najciekawsze wypowiedzi obu osób*

Wariant tabeli 1 (do wyboru)

Gość weselny z miasta i jego najciekawsze wypowiedzi*	Gość weselny ze wsi i jego najciekawsze wypowiedzi*	Temat prowadzonej rozmowy

Tab. 2. Osoby i osoby dramatu

Imię bohatera dramatu	Prototyp bohatera	Cechy charakteru bohatera dramatu	Osoba dramatu, z którą rozmawia w II akcie (imię i kim była za życia)	Co uosabia osoba dramatu? Dlaczego pojawia się przed danym bohaterem?	Wypowiedzi bohatera (i osoby dramatu) na tematy narodowe; ważne dla zrozumienia jego osoby kwestie*

Tab. 3. Intertekstualny aspekt dramatu

Dzieło sztuki pojawiające się w dramacie	Co może oznaczać? Dlaczego autor wprowadza je do dramatu?

Tab. 4. Symbole-klucze

Rzeczy, które można odczytać jako symbole	Znaczenie, które im się przypisuje (można wskazać więcej niż jedno)

* Wypowiedzi cytujemy z podaniem aktu i sceny

Muszę też zaznaczyć, iż pewien dystans kulturowy i brak zaangażowania emocjonalnego w ocenę społeczeństwa polskiego przez studentów białoruskich ma też swoje plusy. Wniosek taki opieram na następującej obserwacji. W 2007 roku byłam ze studentami V roku w Łodzi, na spektaklu teatralnym *Wesele*. Z wypowiedzi studentów po przedstawieniu wynikało, iż niektórzy z łatwością odnotowali elementy, pozwalające stwierdzić, iż jest to sztuka nadal aktualna i w swej analizie współczesnego społeczeństwa polskiego reżyser nieprzypadkowo odwołał się do *Wesela*. Natomiast dla towarzyszących nam Polaków była to tylko kolejna inscenizacja lektury szkolnej, do której zdążyli się przyzwyczaić i co do której mają utrwalony stereotyp percepcji. Świeżość i spontaniczność odbioru pozwoliły zatem otworzyć się naszym studentom na reżyserską konkretyzację dramatu.

Niewątpliwie nie każdą grupę studentów da się zaprowadzić na spektakl do teatru. Poza tym dana inscenizacja to już konkretyzacja reżyserska dzieła literackiego. Można natomiast wprowadzić elementy dramy na zajęcia. Pierwszym krokiem jest „czytanie z wyrazem”, które zajmuje najmniej czasu, jest znane studentom i czasem wymaga tylko krótkiego komentarza wykładowcy. W przypadku dramatu *Wesele* niezbędne jest przypomnienie o rytmie weselnym, któremu podporządkował swój tekst Wyspiański. Drugim etapem jest czytanie aktorskie, które może być przygotowaniem do wystawienia części sztuki⁷. Tu już niezbędne będzie indywidualne przygotowanie każdego z uczestników, próba „zbudowania” osobowości wybranej postaci. Taka praca nad rolą wymaga więcej czasu i nie może przebiegać bezpośrednio na zajęciach, tylko ma je poprzedzać. Trzecim etapem jest wystawienie fragmentu sztuki w audytorium, gdzie odbywają się zajęcia. Do zabiegów poprzednich dochodzi opracowanie ruchów postaci, jej poruszania się w umownej przestrzeni scenicznej. Nawet bez kostiumów i scenografii jest to już inscenizacja, która pomoże studentom poczuć atmosferę dramatu. Można też zaproponować wprowadzenie minimalnego rekwizytu oraz, jako zadanie dodatkowe, opracowanie projektów scenografii. Realizacja teatralna przygotowanego fragmentu jest możliwa przy czynnym udziale zainteresowanych studentów i nie może być wymagana od wszystkich i na każdym roku. Przeprowadzenie wszystkich etapów z dokładnym komentowaniem posunięć wykładowcy i studenta-aktora poszerza warsztat przyszłego nauczyciela polonisty, przygotowując go do podobnych zabiegów w szkole. To już może być zrealizowane poza podstawowym kursem literatury.

Podsumowując – analiza i interpretacja *Wesela* powinna w procesie edukacji być wspomagana przez wszystkie dostępne środki dydaktyczne. Tradycyjnie wykorzystywane są reprodukcje obrazów, elementy dramy, czasem film i spektakl teatralny. Tekst tego utworu Wyspiańskiego odsyła do bogatej sfery wizualnej, która umyka przy lekturze, natomiast w realizacji filmowej lub teatralnej gubi się część jej znaczeń. Stąd też na współczesnym etapie rozwoju multimedialnych powstaje pytanie, czy *Wesele* nie było od zawsze projektem hipertekstu⁸, który może być wreszcie zrealizowany? *Wesele* w epoce multimedialnej może stać się nie tylko lekturą z kanonu, lecz także dziełem interesującym, współczesnym i aktualizującym się w treści i formie.

Stanisław Wyspiański's works in secondary and higher schools in Belarus

Abstract

This article sketches out the specific character of teaching Polish culture and literature in Belarus, on the example of the literary works by Stanisław Wyspiański. Firstly, the general situation in the secondary and higher schools is presented, on the basis of an analysis of the employed curricula.

⁷ Podczas dyskusji zwrócił na to uwagę również profesor Zenon Uryga.

⁸ O hipertekstach na tej konferencji mówiła dr Anna Słórsarz w referacie *Szkolna interpretacja w dobie mass mediów*.

Secondly, the author focuses on the curriculum of the Polish and Belarusian language and culture studies at the Janka Kupala State University in Grodno. She outlines the range of preliminary knowledge of the Belarusian students before they study the dramatic works by Wyspiański. The main focus of the author's interest, which logically stems from the Polish literature syllabus, is Wyspiański's play "The Wedding". The author identifies the difficulties which Belarusian students encounter in reading and analysing the play, and suggests solutions to these problems.